

**VIRDŽINIJA
VULF**

**GOSPOĐA
DALOVEJ**

Prevela s engleskog
Milica Mihajlović

■ Laguna ■

Naslov originala

Virginia Woolf
MRS. DALLOWAY

Translation copyright © srpskog izdanja 2024, LAGUNA

**GOSPOĐA
DALOVEJ**

Gospođa Dalovej je rekla da će sama kupiti cveće.

Jer je Lusi imala posla preko glave. Sve ima da se okrene tumbre; Rampelmejerovi ljudi dolaze. A zatim, mislila je Klarisa Dalovej, kakvo jutro – sveže, kao stvoreno za decu na morskoj obali.

Kakva divota! Kakav polet! Tako joj se uvek činilo kad je uz škripu šarki, koju je i sad mogla čuti, širom otvarala francuske prozore u Bortonu i izletala na vazduh. Kako je svež, kako blag, svakako tiši nego ovaj, bivao tamo vazduh u rana jutra; kao udar talasa, kao poljubac talasa. Oštar i rezak pa ipak (za devojku od osamnaest godina, koliko joj je tada bilo) svečan. I dok je stajala tu, kraj otvorenog prozora, osećala je da će se nešto strašno dogoditi. Posmatrala je cveće i drveće s kojih su se vila isparenja i vrane kako se dižu i sleću; stajala je i posmatrala dok Piter Volš nije izustio: „Sanjarenje među povrćem?“ – da li je tako bilo? – „Ja više volim ljude nego karfiol“, možda ovako? Mora da je to rekao on, Piter Volš, jednog jutra za vreme doručka kad je ona izašla na terasu. On se ovih dana vraća iz Indije, juna

ili jula, zaboravila je kada, jer su mu pisma užasno dosadna. Čovek se seća nekih njegovih reči; njegovih očiju; njegovog peroreza, osmeha, gundanja i, kad milioni drugih stvari potpuno iščeznu – kako je to čudno! – seća se nekolikih reči kao što su ove o kupusu.

Zaustavila se malo na ivičnjaku očekujući da prođe Durtalov kamion. Divna je to žena, mislio je Skrop Pervis o njoj (poznavao ju je kako se poznaje svet s kojim se živi vrata do vrata u Vestminsteru); bilo je na njoj nečeg ptičjeg, kao u sojke, plavo-zelenog, svetlog, živahnog, iako je prevalila pedesetu i jako osedela posle bolesti. Stajala je tu, ne videvši ga, u iščekivanju da pređe ulicu, držeći se veoma uspravno.

Kad čovek živi u Vestminsteru – već koliko godina?, preko dvadeset – oseća usred buke saobraćaja, ili ako se noću probudi, Klarisa to dobro zna, neki neobičan mir, neku svečanost; neopisiv zastoj, napetost (ali to je, možda, zbog njenog srca oslabeledog, kažu, od influence), pre nego što izbije Big Ben. I gle! Evo ga gde bruji. Najpre opomena, melodična, a zatim sat, neopoziv. Olovni krugovi se rastapaju u vazduhu. Baš smo budale, mislila je dok je prelazila Viktorijinu ulicu. Jer samo Nebo zna zašto to neko tako voli, kako to vidi, dopunjujući, gradeći oko toga, prevrćući ga, stvarajući ga svakog časa iznova; čak i najzapušteniji stvor, najprezrenija beda koja sedi na kućnom pragu (ispija svoj pad) radi to isto; time se ne mogu baviti, osećala je, parlamentarni zakoni iz jednog prostog razloga: ta stvorenja vole život. U očima ljudi, u njihovom njihanju, trupkanju, teškom hodu; u buci i metežu; u kupeima, automobilima, autobusima, kamionima, u „sendvič-ljudima“* koji vuku noge i klate se; u duvačkim instrumentima, u verglu; u trijumfu i šumi i čudnoj visokoj

* Ljudi koji na grudima i leđima nose privezane reklamne table. (Prim. prev.)

pesmi nekog aviona u visini nalazi se to što ona voli: život, London, taj junski trenutak.

Jer je sredina juna. Rat je završen, izuzev za poneke kao što je gospođa Fokskroft, koja se sinoć u ambasadi živa poje-la što je poginuo onaj njen lepi dečak, pa sad stari vlastelinski dom mora da se preda nekom rođaku; ili za ledi Beksboro, koja je, kažu, otvarala bazar u dobrotvorne svrhe s telegramom u ruci da je Džon, njen ljubimac, poginuo. Ali ipak, svršeno je, hvala bogu, svršeno. Sada je mesec jun. Kralj i kraljica su u Palati. I na sve strane, iako je još vrlo rano, čuju se bat i komešanje konjića u galopu, i udarci palica za kriket; Lords, Askot, Ranelag i sve ostalo; obavijeni mekom mrežom sivoplavog jutarnjeg vazduha koji će, kako se dan bude trošio, spasti sa njih i spustiti na njihove travnjake i terene skakutave konjiće čije prednje noge treba samo da udare o zemlju pa da oni poskoče, vioroviti mladići i nasmejane devojkice u prozračnom muslinu, koje su čak i sada, posle cele noći igranja, izvele svoje smešne kudrave pse u šetnju; i čak su se i sada, u ovo doba dana, diskretne, stare, ugledne udovice razletele u svojim automobilima idući za tajanstvenim poslovima; i trgovci su se uzburili u svojim izlozima s lažnim nakitom i dijamantima, divnim starinskim broševima, zelenim kao more, u okvirima iz osamnaestog veka, da bi namamili Amerikance (treba dobro ekonomisati i ne kupovati nepromišljeno stvari za Elizabet), i ona će, takođe, ona koja voli sve to smešnom i odanom strašću, koja je deo svega toga, jer njeni su preci nekada u džordžijanska vremena bili na dvoru, i ona će takođe te iste večeri da sine i da se ozari; da priredi prijem. Ali kako tu na ulasku u Park vlada čudna tišina, magla, žamor; blažene patke lagano plivaju; trbušaste ptice se gegaju; i ko će da naiđe iz pravca ministarstva, najprikladnije noseći portfelj sa oznakom

kraljevskog grba, ko nego Hju Vajtbred; njen stari prijatelj Hju, divljenja dostojni Hju!

„Dobro vam jutro, Klarisa!“, reče Hju sa pomalo preteranom učtivošću, jer oni se znaju još iz detinjstva. „Kuda ćete?“

„Volim da se šetam po Londonu“, odgovori gospođa Dalovej. „Zaista je to bolje nego šetati se poljem.“

Oni su, nažalost, došli u London da obiđu lekare. Drugi dolaze da posete slikarske izložbe, da idu u operu, da izvedu svoje kćeri, a Vajtbredovi su došli „da obiđu lekare“. Bezbroj je puta Klarisa posetila Evelin Vajtbred u nekom sanatorijumu. Da li je Evelin opet bolesna? „S Evelin nije sve u redu“, reče Hju, stavljajući do znanja nekom vrstom pokreta ili nadimanja svog dobrog odevnog, muškog, veoma lepog i savršeno aranžiranog tela (bio je gotovo uvek isuviše dobro obučen, ali verovatno je tako moralo da bude zbog njegove male službe u dvoru) da njegova supruga oseća neke unutrašnje bolove, ništa ozbiljno, što će Klarisa Dalovej, kao stara prijateljica, potpuno razumeti, ne tražeći od njega da ih поближе označi. Pa da, naravno, ona to razume; kakva neprijatnost; pritom se osetila u isto vreme i vrlo sestrinski i čudno svesna svog šešira. Ne odgovara taj šešir za tako rano jutro, je li to? Jer Hju je uvek izazivao u njoj takvo osećanje dok je hitao, skidajući šešir sa pomalo preteranom učtivošću i uveravao je da bi joj čovek mogao dati osamnaest godina; razume se da će doći večeras na prijem, Evelin to bezuslovno od njega zahteva, samo, možda će malo zakasniti zbog prijema u dvoru, na koji treba da odvede jednog od Džimovih dečaka – ona se uvek osećala pomalo sputano pored Hjuja, kao gimnazijalka; ali mu je bila privržena, delimično zato što ga je poznavala otkad zna za sebe; ipak, smatrala ga je dobrim čovekom, malo na svoju ruku, iako je on gotovo do ludila dovodio Ričarda, a što

se tiče Pitera Volša, on joj do dana današnjeg nije mogao oprostiti što ga je simpatisala.

Sećala se scene za scenom u Bortonu – Piter besan; Hju, razume se, nije mu bio ravan ni u kom pogledu, ali nije bio ni pravi idiot, kakvim ga je Piter napravio; nije bio obična cepanica. Kad god bi njegova stara mati zaželela da on odu- stane od lova ili da je povede u Bat, on je to činio bez reči; bio je istinski nesebičan, a što se priča, kao što to Piter čini, da on nema ni srca, ni mozga, ničeg osim lepog ponašanja i odgoja engleskog džentlmena, to samo otkriva najgoru stra- nu njenog dragog Pitera; on je umeo da bude nepodnošljiv; umeo je da bude nemoguć, ali divno je bilo poći s njim u šetnju u ovakvo jutro.

(Jun je izmamio svaki list na drveću. Majke iz Pimlika su dojile svoj porod. Poruke su nošene iz sedišta Mornarice u Admiralitet. Kao da su ulice Arlington i Pikadili trenjem zagrejale vazduh u Parku i digle vrelo, blistavo lišće na talasi- ma te božanske životne snage koju je Klarisa volela. Igranje, jahanje, obožavala je sve to.)

Ona i Piter su mogli biti sto godina rastavljeni; nikad mu ne bi napisala pismo, a njegova pisma su bila suva kao suvo drvo; ali najednom bi joj došlo: da je on sad sa mnom, šta bi rekao? – ponekad dani, ponekad prizori vraćali su joj ga mirno, bez stare gorčine; to je, možda, bila nagrada što je marila za ljude; vraćali su se sredinom Parka Svetog Jako- va u lepa jutra – stvarno su se vraćali. Ali Piter – ma kako divan bio dan, i drveće i trava, i mala devojčica u ružičastoj haljini – Piter nikad ništa nije video od svega toga. Stavio bi naočare, ako bi mu ona to rekla, pogledao bi. Njega je interesovalo stanje sveta; Vagner, Poupova poezija, večiti ljudski karakteri i nedostaci njene duše. Kako ju je samo grdio! Kako su se prepirali! Udaće se za predsednika vlade i

stajće na vrhu društvene lestvice; nazivao ju je savršenom domaćicom (zbog toga je plakala u svojoj spavaćoj sobi), ima osobine savršene domaćice, govorio je.

I tako bi još uvek videla sebe kako se prepire u Parku Svetoga Jakova i dokazuje kako je u pravu – i bila je u pravu – što se nije udala za njega. Jer u braku mora da postoji malo slobode, malo nezavisnosti, kod ljudi koji žive zajedno iz dana u dan u istoj kući. A to je njoj Ričard dao, i ona njemu. (Gde je on, recimo, jutros? Na sastanku nekog odbora; nikada ga nije pitala kuda će.) Ali sa Piterom bi se sve moralo deliti, u sve ulaziti. A to je nepodnošljivo. I kad je došlo do one scene kraj vodoskoka u malom vrtu, morala je da raskine s njim, inače bi oboje stradali, oboje se upropastili, bila je ubeđena u to; iako je godinama nosila u sebi tugu, bol, kao strelu zarivenu u srce. A zatim onaj užasni trenutak kad joj je neko na koncertu rekao da se oženio ženom koju je sreo na brodu na putu za Indiju! Ona to nikada neće zaboraviti! A on je govorio da je hladna, bezdušna, čistunica. Da nikada neće moći da shvati njegova osećanja. Dok su te njegove iz Indije, luckaste, lepe, prazne glupače verovatno shvatile. Ona ga uludo žali. Jer on je uverava da je sasvim srećan, savršeno srećan, iako nije ostvario ništa od onoga o čemu su nekad pričali. Čitav njegov život bio je promašen. To je nju još više gnevalo.

Stigla je do kapije Parka. Zastala je za trenutak da posmatra autobuse na Pikadiliju.

Ni za kog na svetu ne bi sada rekla ni da je ovakav ni onakav. Osećala se vrlo mlado i u isto vreme neizrecivo staro. Kidala se za svaku sitnicu, a istovremeno bila izvan stvari i posmatrala. Imala je stalno osećanje, dok je gledala taksije, da je tamo daleko na pučini, i da je sama; oduvek joj se činilo da je veoma, veoma opasno živeti čak i jedan dan. Ne što je

mislila da je pametna ili iznad proseka. Nije ni sama znala kako prolazi kroz život sa ono malo znanja koje im je dala frojlajn Danijels. Ništa nije znala; nijedan jezik, ni istoriju, jedva da je sad bilo šta čitala, sem memoara, i to u krevetu. Pa ipak ju je to potpuno obuzimalo; sve to; taksiji koji su prolazili. I ne bi rekla za Pitera, ne bi rekla čak ni za samu sebe, ja sam ovakva, ja sam onakva.

Njena jedina nadarenost je to što poznaje ljude gotovo po instinktu, razmišljala je nastavljajući šetnju. Ako biste je stavili u sobu s nekim, izvila bi leđa kao mačka ili bi prela. Devonšir Haus, Bat Haus, kuću s ćubastim papagajem od porcelana, sve je to odjednom videla osvetljeno, i setila se Silvije, Freda, Sali Seton – i gomile drugih ljudi; igranja po čitavu noć, teretnih kola kako se teško kreću ka pijaci, a ona vozi automobil kući kroz Park. Setila se kako je jednom bacila šiling u jezero. Ali svako se seća. Ono što ona voli tu je, sada, pred njom; debela dama u taksiju. Pa šta mari onda, pitala se, idući ka Ulici Bond, šta mari što ona neizbežno mora prestati da postoji: sve se to mora nastaviti bez nje. Da li je to ljuti, ili, zar nije utešno verovati da smrt sve okončava potpuno?, ali da ipak na neki način, tu, na londonskim ulicama, na plimi i oseci stvari, ovde, tamo, ona živi i dalje, i Piter živi i dalje, žive jedno u drugom, ona kao deo drveća kod kuće, sigurna je u to; kao deo one ružne kuće, tamo, što se roni komad po komad; kao deo ljudi koje nikad nije srela; kao magla spuštена između ljudi koje odlično poznaje i koji je dižu na svojim granama kao što je viđala da drveće diže maglu, međutim, sve se tako nadaleko prostire, njen život i ona sama. Ali šta je to sanjala dok je gledala Hačardov izlog? Šta je pokušavala da ponovo nađe? Kakvu sliku bele zore u polju, dok je iz širom otvorene knjige čitala:

Ne boj se više vreline sunca
Ni besnih pomama zime.

To pozno doba ljudskog iskustva kod svih njih, svih ljudi i žena, izaziva izvor suza. Suze i tugu; hrabrost i izdržljivost; savršeno uspravan i stoički stav. Setite se, na primer, žene kojoj se ona najviše divi, ledi Beksboro, kad je otvarala bazar u dobrotvorne svrhe.

Evo: *Izleti i šale* Džoroka, *Nasapunjani sunder*, *Memoari gđe Askvit* i *Lov na divlje zveri u Nigeriji*, sve širom otvorene. Kako je tu mnogo knjiga, ali nijedna ne izgleda sasvim prikladno da je odnese Evelin Vajtbred u sanatorijum. Nijedna je ne bi mogla zabaviti i učiniti ovu malu neopisivo suhu ženu, kad Klarisa bude ušla, bar za trenutak ljubaznom, pre no što započnu svoj uobičajeni beskonačni razgovor o nevoljama ženâ. Koliko želi da ljudima bude milo kad ona uđe, pomisli Klarisa, pa skrete i pođe nazad prema Ulici Bond, osećajući se nelagodno jer je glupo raditi nešto pod drugim izgovorom. Mnogo više bi ona želela da bude kao Ričard, koji postupa radi samog postupka, dok ona, razmišljala je čekajući da pređe ulicu, pola vremena ne postupa jednostavno, ne radi samog postupka, nego da bi nagnala ljude da misle ovo ili ono; zna ona da je to potpuna besmislica (u tom trenutku saobraćajac podiže ruku), jer time niko nije nikad bio ni za sekundu obmanut. O, kad bi mogla da ponovo otpočne svoj život, mislila je penjući se na pločnik, kad bi bar mogla drukčije da izgleda!

Bila bi, pre svega, crnomanjasta kao ledi Beksboro, imala bi tamnu put i divne oči. Bila bi, kao ledi Beksboro, odmerena i dostojanstvena; prilično krupna; interesovala bi se za politiku kao muškarac; imala bi letnjikovac, bila bi veoma uvažena, veoma iskrena. Umesto toga ona ima figuru tanku

kao štap, smešno sitno lice i nos kao kljun u ptice. Istina je da ima lepo držanje, lepe ruke i noge, da se lepo oblači uzimajući u obzir da malo troši. Ali često to telo koje nosi (zaustavi se da pogleda jednu holandsku sliku), to telo, pored sve svoje težine, izgleda kao ništa – baš ništa. Imala je čudan osećaj da je nevidljiva, neprimetna, nepoznata; da nije više udata; da nema dece, već da jedino postoji ova začuđujuća i pomalo svečana šetnja sa ostalim svetom po Ulici Bond, samo gospođa Dalovej, ne više čak ni Klarisa, samo gospođa Ričarda Daloveja.

Ulica Bond je oduševi; Ulica Bond rano ujutro u proleće; njene zastave lepršaju; pa njene radnje; ništa upadljivo; ništa bleštavo; komad tvida u radnji u kojoj je njen otac pedeset godina kupovao odela; nekoliko bisera; losos na komadu leda.

„To je sve“, reče ona gledajući u ribarnicu. „To je sve“, ponovi, zaustavivši se za trenutak pred izlogom jedne radnje gde ste pre rata mogli kupiti gotovo savršene rukavice. A njen stari ujak Vilijams imao je običaj da kaže da se dama poznaje po cipelama i rukavicama. Izdahnuo je jednog jutra u svojoj postelji sredinom rata. Rekao je: „Dosta mi je svega.“ Rukavice i cipele; imala je strast prema rukavicama; a njena rođena ćerka, njena Elizabet, ni trunke ne mari za njih.

Ni trunke, mislila je nastavljajući put uz Ulicu Bond ka radnji gde je nabavljala cveće kad bi priređivala prijem. Elizabet, zbilja, više od svega mari za svog psa. Jutros se cela kuća osećala na katran. Pa ipak, bolje jadni Grizl nego gospođica Kilman; bolje nered i katran i sve ostalo nego sedeti zatvoren u zagušljivoj spavaćoj sobi sa molitvenikom u ruci. Bila je sklona da kaže: bolje bilo šta drugo. Ali mogla je to biti, kao što je govorio Ričard, samo jedna od onih faza kroz koje prolaze sve mlade devojke. Možda je i zaljubljena.

Ali zašto u gospođicu Kilman?, sa kojom se, naravno, rđavo postupalo; to se mora priznati, a Ričard kaže da je ona vrlo sposobna, da ima pravi istorijski duh. Tek, one su nerazdvojne, i Elizabet, njena rođena ćerka, ide na pričest; nimalo ne mari kako je obučena, ni kako se ponaša prema ljudima koji dolaze na ručak; iskustvo joj je govorilo da verski zanos čini ljude neosetljivim (to čine i principi); tupi njihova osećanja, jer bi gospođica Kilman sve učinila za Ruse, skapala od gladi za Austrijance, ali u ličnom životu istinski muči ljude, toliko je neosetljiva, onako obučena u svoj zeleni kišni kaput. Iz godine u godinu je nosila taj kaput; znojila se; nikad nije bila u sobi pet minuta a da vas ne prisili da osetite njenu nadmoć i vašu nižu vrednost; koliko je ona siromašna, a vi bogati; kako ona živi u sirotinjskom kraju grada, bez jastuka, ili postelje, ili prostirke, ili bilo čega; cela njena duša je rđala od te nepravde, koja se zarila u nju, njenog otpuštanja iz škole za vreme rata – jedno, ogorčeno, nesrećno stvorenje! Jer čovek ne mrzi nju, već pojam o njoj, pojam koji je, bez sumnje, obuhvatao mnogo od onoga što nije bila gospođica Kilman; ona je postala jedna od onih utvara sa kojima se čovek bori noću; jedna od onih utvara, gospodarećih i tiranskih, koje nas jašu i sišu nam pola životne krvi; jer, bez sumnje, kad bi se drukčije bacila kocka, kad bi crni bili gore, a ne beli, ona bi mogla da voli gospođicu Kilman, samo ne na ovom svetu. Ne!

Pa ipak, zaledilo ju je komešanje tog brutalnog čudovišta u njoj!, to što čuje kako se lome šibljike i oseća kako se kopita usađuju u dubine te liščem isprepletene šume, njene duše; nikada ne biti sasvim zadovoljna ili sasvim sigurna, jer se u svakom trenutku čudovište može pokrenuti, ta mržnja koja naročito posle njene bolesti ima snagu da je nagna da se oseća sva izgrebana, ranjena u kičmu; zadaje joj fizički

bol i čini da usred sveg uživanja u lepoti, u prijateljstvu, u tome što se dobro oseća, što je vole, što svoju kuću uređuje kao divno pribežište, ipak zadrhti i povije se kao da zaista postoji čudovište koje joj čupa korenje, kao da cela ratnička oprema duševnog zadovoljstva nije ništa do samoljublje! Ta mržnja!

Besmislica, besmislica!, vikala je u sebi otvarajući vrata Malberijeve cvećare.

Ona uđe laka, visoka, vrlo prava, i odmah je pozdravi bucmaster gospođica Pim, čije su ruke uvek bile crvene kao da stoje u hladnoj vodi zajedno sa cvećem.

Bilo je cveća: žavornjaka, ukrasnog graška, kita jorgovana; karanfila, gomile karanfila. Bilo je ruža, bilo je krinova. O, da – udisala je slatki miris tog zemaljskog vrta dok je razgovarala sa gospođicom Pim, koju je ranije zadužila i koja je zbog toga mislila da je Klarisa dobra, jer je bila dobra pre više godina; veoma dobra, ali ove godine se čini starija dok okreće glavu s jedne strane na drugu među krinovima i ružama i naginje se poluzatvorenih očiju nad bokore jorgovana, udišući posle ulične buke taj slatki miris, tu izvanrednu svežinu. A zatim ona otvori oči: kako ruže izgledaju sveže poput čistog, složenog rublja iz perionice stavljenog u pletene plitke korpe; i taj tamni i ukočeni crveni karanfil što podiže glavu i sve te mirisne grahorice što se šire u vazama, plemenita ljubičica, snežnobela, bleđa – kao da je veče i devojke u muslimskim haljinama izlaze da naberu mirisne grahorice i ruže na izmaku divnog letnjeg dana sa njegovim gotovo tamnoplavim nebom, sa njegovim žavornjakom, karanfilima, belim ljiljanima; to je onaj trenutak između šest i sedam, kada sve cveće sine – ruže, karanfili, krinovi, jorgovani; belo, ljubičasto, crveno, tamnonarandžasto; svaki cvet izgleda kao da gori sam od sebe, blago, čisto u magličastim

lejama; koliko ona voli sivo-bele leptirove koji obleću oko rascvale trešnje, oko večernje jagorčevine!

I tako je pošla sa gospođicom Pim od vaze do vaze, birajući; besmislica, besmislica – govorila je u sebi, sve blaže i blaže, kao da su ta lepota, ti mirisi, te boje i gospođica Pim, koja je voli, koja joj veruje, talas kojem se prepustila da je prelije i nadvisi tu mržnju, to čudovište, da nadvisi sve to; i to ju je dizalo sve više i više kada – oh!, revolverski pucanj napolju, na ulici!

„Gospode bože, ovi automobili“, reče gospođica Pim prilazeći izlogu da pogleda i vraćajući se sa osmehom izvinjenja, sa rukama punim mirisnih grahorica, kao da je za sve te automobile, sve te automobilske gume ona kriva.

Snažni prasak zbog kojeg je gospođa Dalovej poskočila, a gospođica Pim prišla izlogu izvinjavajući se, dolazio je od automobila koji je prišao pločniku tačno prekoputa izloga Malberijeve radnje. Prolaznici, koji su se, naravno, zaustavili i zagledali, imali su tek toliko vremena da vide jedno veoma važno lice na golubijesivom naslonu pre nego što je jedna muška ruka navukla zavesu i više se ništa nije videlo sem golubijesivog kvadrata.

I odjednom se od sredine Ulice Bond do Oksfordske ulice sa jedne strane i od Atkinsonove parfimerije sa druge pronese vest prolazeći nevidljivo, nečujno kao oblak, brzo kao veo preko brda, padajući zbilja sa nečim od ozbiljnosti i mira iznenadnog oblaka preko lica koja jednu sekundu pre toga nisu imala ničeg zajedničkog. Ali sada ih je misterija dotakla svojim krilom; čuli su glas autoriteta; duh religije bio je tu sa čvrsto svezanim očima i široko otvorenim usnama. Ali niko nije znao čije se to lice videlo. Je li to bilo lice

princa od Velsa, kraljice, predsednika vlade? Čije je to lice bilo? Niko nije znao.

Edgar J. Votkis, sa olovnim koturom oko ruke, reče glasno, naravno, u šali: „Tonobil pre'sednika vlade.“

Septimus Voren Smit, koji nije mogao da prođe, ču ga.

Septimus Voren Smit, oko trideset godina, bledolik, kukasta nosa, u mrkim cipelama i iznošenom kaputu, očiju boje lešnika koje su imale onaj izraz pun strepnje što nagoni potpuno nepoznatog čoveka da i sam zastrepi. Svet je podigao svoj bič; na koga li će se spustiti?

Sve se zaustavilo. Zujanje motora zvrčalo je kao puls koji neravnomerno bije kroz celo telo. Sunce je postalo neobično toplo jer se automobil zaustavio pred izlogom Malberijeve radnje; stare dame na krovovima autobusa otvoriše svoje crne suncobrane: ovde jedan zelen, tu jedan crven suncobran otvoriše se uz laki prasak. Gospođa Dalovej, prišavši izlogu, sa rukama punim mirisnih grahorica, gledala je svojim sitnim, ružičastim, upitno napućenim licem. Svi su posmatrali automobil. I Septimus je posmatrao. Dečaci skočiše sa bicikla. Vozila su se nagomilavala. A automobil je stajao tu sa spuštenim zavesama i na njima jedna neobična šara, kao drvo, mislio je Septimus; plašilo ga je što se sve ovo postepeno skuplja u jedno središte pred njegovim očima, kao da je neko čudovište izbilo skoro na samu površinu, pa će sad, ovog trenutka, buknuti u plamen. Svet se talasao i podrhtavao i pretio da bukne u plamen. To sam ja zakrčio put, mislio je. Zar ga ne gledaju i ne pokazuju prstom na njega; zar nije on tu sa svom svojom težinom, urastao u pločnik, zbog nečega? Ali zbog čega?

„Hajdemo dalje, Septimuse“, reče njegova supruga, mala žena krupnih očiju i bledunjavog šiljatog lica; mlada Italijanka.

Ali ni Lukrecija nije mogla da ne gleda automobil i šaru u vidu drveta na zavesama. Da li je kraljica unutra – kraljica koja je pošla u kupovinu?

Šofer, koji je nešto otvorio, nešto zavrnuo, nešto zatvorio, pope se na sedište.

„Hajdemo“, reče Lukrecija.

Ali njen muž, jer već su četiri-pet godina u braku, poskoči, trže se i ljutito reče: „Dobro!“, kao da ga je u nečem prekinula.

Ljudi ih sigurno primećuju, ljudi ih sigurno zapažaju. Ljudi, mislila je ona, posmatrajući gomilu zagledanu u automobil; Englezi sa svojom decom, svojim konjima i svojim odelima, kojima se ona unekoliko divi; ali to su sad samo „ljudi“, jer je Septimus rekao: „Ubiću se“; strašno je reći tako nešto. A šta ako su ga čuli? Gledala je gomilu. Upomoć, upomoć!, htela je da vikne kasapskim momcima i ženama. Upomoć! Ta još prošle jeseni su ona i Septimus stajali na keju pored Temze, ogrnuti istim ogrtačem, i kako je Septimus čitao novine umesto da razgovara, ona mu ih istrže iz ruke i nasmeja se u lice starom čoveku koji ih je gledao. Ali nedostaci se skrivaju. Mora ga odvesti u neki park.

„Mi ćemo sada preći ulicu“, reče ona.

Ona ima pravo na njegovu ruku iako je ta ruka bez osećanja. On je spreman da njoj, koja je tako jednostavna, tako impulsivna, sa svega dvadeset i četiri godine, a bez prijatelja u Engleskoj, koja je napustila Italiju njega radi, dâ samo parče kosti.

Automobil je sa spuštenim zavesama i izgledom nedokučive uzdržanosti nastavio put ka Pikadiliju; još jednako su ga posmatrali, još jednako su se sa obe strane ulice nabirala čela sa istom crtom dubokog poštovanja, da li prema kraljici, princu ili predsedniku vlade, niko nije znao. A to lice su

ugledale samo jedanput tri osobe za nekoliko sekundi. Čak je i pol sad bio predmet rasprave. Pa ipak nije bilo sumnje da je veličina sedela unutra; veličina je prolazila, skrivena, Ulicom Bond, samo za pedalj udaljena od običnih ljudi koji su sada možda prvi i poslednji put nadomak reči kraljevskog veličanstva Engleske, tog trajnog simbola države, koji će biti poznat ljubopitljivim arheolozima kad budu izučavali ruševine vremena, kad London bude travom obrasla staza, a sav taj svet koji hita pločnicima ove srede ujutru samo kosti s nekoliko burmi pomešanih sa njihovim prahom i zlatnim krunicama bezbrojnih pokvarenih zuba. Lice u automobilu biće poznato tada.

To je verovatno kraljica, pomisli gospođa Dalovej izlažeći sa svojim cvećem iz Malberijeve radnje; kraljica. I za trenutak je na licu imala izraz krajnjeg dostojanstva, stojeći pred cvećarom na suncu, dok je automobil prolazio na stopu razdaljine, sa spuštenim zavesama; kraljica koja ide u neku bolnicu; kraljica koja otvara bazar u dobrotvorne svrhe, pomisli Klarisa.

Bila je strašna gužva za to doba dana. Lords, Askot, Herlingam, šta li je?, pitala se jer je ulica bila zakrčena. Britanska srednja klasa, sedeći sa strane na krovovima autobusa, sa paketima i kišobranima, da, čak i sa krznom u ovakav dan, razmišljala je, smešnija je, drugačija nego išta što se da zamisliti; i sama kraljica zaustavljena; sama kraljica ne može da prođe. Klarisa je morala da zastane na jednoj strani Ulice Bruk; ser Džon Bakherst, stari sudija, bio je na drugoj, a automobil između njih (ser Džon je godinama sudio i voleo lepo obučene žene), kad se šofer veoma lako nagnu, reče ili pokaza nešto saobraćajcu, koji salutira, pa podiže ruku i mahnu glavom, autobus se povuče u stranu i automobil prođe. Lagano i veoma tiho on ode svojim putem.

Klarisa je pogodila; razume se, shvatila, videla je nešto belo, čarobno, u obliku kruga u pratiočevoj ruci, jednu pločicu sa urezanim imenom – kraljičinim, princa od Velsa, predsednika vlade? – pločicu koja je snagom sopstvenog sjaja probijala sebi put (Klarisa vide kako se automobil smanjuje, kako nestaje) da zablesne među svećnjacima, blistavim ordenjem, grudima ukrućenim od ukrasa u vidu hrastovog lišća, Hjuom Vajtbredom i svim njegovim kolegama, engleskom gospodom, te večeri u Bakingamskoj palati. I Klarisa priređuje prijem. Tu se malo ispravi; tako će i ona stajati na vrhu svog stepeništa.

Automobil je otišao, ali je ostavio lak talas koji zahvati radnje s rukavicama, i radnje sa šeširima, i krojačke radnje s obe strane Ulice Bond. Za trideset sekundi sve su se glave okrenule na istu stranu – ka izlozima. Birajući par rukavica – hoće li sezati do lakta ili iznad njega, biti kao limun-žute ili svetlosive? – dame se zaustaviše; jer na kraju te rečenice nešto se dogodilo. Nešto u pojedinostima tako beznačajno da nijedan matematički instrument, mada sposoban da zabeleži potres u Kini, ne bi mogao da zabeleži ovu vibraciju; pa ipak u celini skoro strašno i po opštem odjeku uzbuđljivo; jer u svim šeširdžinicama i krojačkim radnjama ljudi koji se ne poznaju zгледаše se i pomisliše na mrtve; na zastavu; na Imperiju. U jednoj krčmi u zabačenoj ulici neki kolonijalac uvredi Vindzorsku kuću, što dovede do krupnih reči, razbijenih pivskih čaša i opšte galame koja je čudno odjekivala preko ulice u ušima devojaka što su kupovale za svoju svadbu belo rublje protkano snežnobelim trakama. Jer je, tonući, površinsko uzbuđenje zbog automobila koji je prošao dotaklo nešto vrelo duboko.

Klizeći preko Pikadilija, automobil skrenu u Ulicu Svetog Jakova. Stasiti ljudi, ljudi snažni, dobro obučeni ljudi u

žaketima i belim prslucima i kosom unazad zabačenom, koji su bez nekog određenog razloga stajali kraj isturenih prozora Bruksove kafane i posmatrali sa rukama iza repova svojih žaketa, instinktivno shvatiše da prolazi veličina i blede svetlo prisustvo besmrtnosti dotače ih se, kao što se dotaklo Klarise Dalovej. Odjednom se oni još više ispraviše, opružiše ruke; izgledali su spremno da pođu za svojim vladarom, ako to bude potrebno, i na same topovske cevi, kao što su njihovi preci činili pre njih. Bela poprsja i mali stolovi u pozadini pokriveni primercima *Tatlera* i sifonima sode izgledali su kao da odobravaju; kao da predstavljaju ustalasano žito i stare engleske zamkove; i da odbijaju krhki šum automobilskih točkova, kao što zidovi akustične galerije vraćaju jedini glas uvećan i pojačan snagom čitave jedne katedrale. Mol Prat, uvijena u šal, na pločniku kraj svoga cveća, pozele svako dobro dragom dečaku (to je sigurno princ od Velsa) i bacila bi niz Ulicu Svetoga Jakova vrednost jednog krčaga piva – kitu ruža – laka srca i iz čistog prezira prema siromaštvu da nije osetila na sebi pogled zapovednika straže, koji obeshrabri lojalnost stare Irkinje. Straža kod dvorca Svetog Jakova pozdravi; policajac kraljice Aleksandre otpozdravi.

U međuvremenu se sakupila mala gomila pred kapijama Bakingamske palate. Nemarni pa ipak puni poverenja, svi ti siromašni ljudi su čekali; posmatrali su palatu sa zastavom koja je lepršala; masivnu Viktoriju na njenom postolju, divili se vodoskoku, cveću; odabirali među automobilima koji su prolazili Melom sad ovaj, sad onaj, rasipali uzalud svoja osećanja na obične smrtnike koji su prošli da se provozaju; uzdržavali svoje divljenje da bi ga sačuvali netaknuto dok je prolazio ovaj ili onaj automobil; i za sve to vreme gomilale su se glasine po njihovim venama i dražile im nerve u bedrima pri pomisli da će ih Veličanstvo pogledati; kraljica klimnuti

glavom; princ salutirati; pri pomisli na nebeski život koji je Bog podario kraljevima; na dvorane i duboke poklone; na kraljičinu staru kuću lutaka; na princezu Meri, koja se udala za Engleza, i na princa – ah!, princa! koji, kažu, tako izvanredno liči na kralja Edvarda, samo je mnogo vitkiji. Princ je stanovao u dvorcu Svetog Jakova; ali zašto on ne bi mogao jutros naići da poseti svoju majku?

To je rekla Sara Blečli, držeći svoju bebu u naručju i trupkajući nogama kao da se nalazi kod kuće kraj svog ognjišta u Pimliku, ali nije spuštala oči sa Mela, dok je Emili Kouts razgledala prozore palate i mislila na služavke, bezbrojne služavke, na spavaće sobe, bezbrojne spavaće sobe. Neki stariji gospodin sa aberdinskim terijerom i besposleni ljudi uvećaše gomilu. Mali gospodin Bouli, koji je stanovao u Albeniju i čiji su dublji izvori života bili voskom zapečaćeni, ali koji je mogao da se iznenada raspečati, nepodesno, sentimentalno, u ovakvim slučajevima – sirote žene koje čekaju da vide kraljicu kako prolazi, sirote žene, lepa mala deca, siročići, udovice, rat – uh!, uh! – malom gospodinu Bouliju zaista su navrle suze na oči. Veoma topao povetarac, duvajući Melom kroz mršavo drveće, mimo bronzanih heroja, razvi lepršavu zastavu u britanskim grudima gospodina Boulija i on podiže svoj šešir kad automobil skrenu u Mel, i držao ga je visoko dok su se kola približavala; dopustio je sirotim majkama iz Pimlika da se tiskaju oko njega i stajao veoma uspravan. Automobil stiže.

Odjednom gospođa Kouts pogleda u nebo. Zvuk jednog aviona zloslutno je parao uši gomile. Evo ga iznad drveća kako ostavlja iza sebe beo dim koji se izvija i uvija, zbilja ispisujući nešto!, crtajući slova po nebu! Svi pogledaše gore.

Avion se strmoglavo stušti ka zemlji, pa se ponovo vinu, napravi jedan luping, polete, potonu, diže se, i šta god činio,

kuda god leteo, iza njega je ostajala gusta, kovrdžava pruga beloga dima koja se izvijala i preplitala po nebu poput slovâ. Samo kojih slova? Je li to bilo C? E, zatim L? Samo za trenutak ona su ostajala mirna; potom bi se pokretala, topila i brisala sa neba, a avion je stremio sve dalje i na novom delu neba počinjao da ispisuje K, E, ipsilon možda?

„Glakso!“, reče gospođa Kouts usiljenim glasom punim strahopoštovanja, gledajući gore.

„Krećemo!“, promrmlja gospođa Blečli kao mesečarka. Držeći svoj šešir savršeno nepokretno, gospodin Bouli gledao je pravo gore. Sav svet duž Mela stajao je i gledao u nebo. Dok su oni posmatrali, ceo svet postade savršeno miran i jedno jato galebova prelete nebom, najpre predvodnik, zatim drugi, i u toj izvanrednoj tišini i miru, u tom bledilu, toj čistoći, zvona izbiše jedanaest puta i zvuk se rasu gore među galebove.

Avion skrenu i polete i sjuri se tačno onako kako mu se htelo: brzo, slobodno kao klizač na ledu.

„To je E“, reče gospođa Blečli, „ili figura igrača.“

„To je tofi-karamela“, promrmlja gospodin Bouli (dok automobil zamače iza kapije a da ga niko i ne pogleda), i prestavši da ispušta dim, avion je leteo sve dalje i dalje, a dim je bledeo i skupljao se oko širokih ivica oblaka.

Nestao je; zašao je za oblake. Nije mu se čuo ni zvuk. Oblaci s kojima su se spojila slova E, G ili L kretali su se slobodno kao da im je naloženo da pređu sa zapada na istok sa zadatkom od najveće važnosti koji nikada neće biti otkriven, a ipak je to zaista bio zadatak od najveće važnosti. A onda odjednom, kao što voz izlazi iz tunela, avion opet sunu iz oblaka, parajući zvukom uši gomile u Melu, u Grin parku, na Pikadiliju, Regentovoj ulici, u Regentovom parku i pruga

dima se izvi iza njega – avion polete dole, vinu se i ispisa slovo za slovom – ali koju je to reč pisao?

Lukrecija Voren Smit, sedeći sa mužem na klupi šetališta u Regentovom parku, pogleda gore.

„Gle, gle, Septimuse!“, povika ona. Jer joj je doktor Holms rekao da kod svoga muža (kod njega nije ništa ozbiljno, samo je malo poremećen) probudi interesovanje za spoljne stvari.

Gle, pomisli Septimus gledajući gore, oni mi daju znakove. Ne, doduše, pravim rečima; to jest, on još ne može da razabere njihov jezik; ali je stvar sasvim jasna, kakva lepota, kakva izvanredna lepota, i njegove oči se napuniše suzama dok je gledao u nebo i u reči od dima koje su venule i topile se na nebu, rasipajući nad njim u svom neiscrpnom milosrđu i nasmejanoj dobroti jedan za drugim oblike nezamislive lepote i dajući mu znake svoje namere da mu pruže lepotu, još više lepote ni zbog čega, zauvek, samo zato što gleda! Suze mu linuše niz obraze.

„To je tofi; reklama za tofi-karamele“, reče jedna dadilja Reciji. One počеше da sriču t... o... f...

„K... R...“, reče dadilja i Septimus ču kako izgovara „Ka... Er“ sasvim kraj njegovih ušiju, duboko, blago, kao meke orgulje, pa ipak sa izvesnom grubošću u glasu kao u skakavca; od toga ga prijatno prodoše žmarci i u njegov mozak poleteše talasi zvuka koji udari i razbi se. Kakvo izvanredno otkriće – da ljudski glas pod izvesnim atmosferskim uslovima (jer treba biti naučan, pre svega, naučan) može da ulije život drveću! Srećom je Recija stavila svoju užasno tešku ruku na njegovo koleno, te ga pritisnula, prikovala, inače bi ga ovaj nemir brestova – što se dižu i padaju, dižu i padaju sa svim svojim osvetljenim lišćem i bojom koja bledi i tamni od plave do zelene boje dubokih talasa, kao perjanice

na konjskim grivama, kao perje na šesirima gospođa, tako se ponosno dižu i spuštaju, tako gospodstveno – oterao u ludilo. Ali on neće da poludi. On će zatvoriti oči; on neće više da gleda.

Međutim, oni su mu davali znake; lišće je bilo živo; drveće je bilo živo; i lišće vezano milionima vlakana za njegovo telo, tu, na klupi, njihalo ga je gore-dole; kada bi se grana opružila, i on bi takođe činio isti pokret. Vrapci, lepršajući, dižući se i slećući kao izreckani vodoskoci, bili su deo te šare; belo i plavo; oivičeno crnim granama. Zvuci su se smišljeno uklapali u harmonične kombinacije; intervali između njih bili su isto tako značajni kao i sami zvuci. Neko dete zaplaka. Sasvim daleko razleže se truba. Sve to zajedno označavalo je rođenje neke nove religije.

„Septimuse“, reče Recija. On se žestoko trže. Ljudi to moraju primećivati!

„Idem da se prošetam do vodoskoka i nazad“, reče ona.

Jer nije mogla duže da izdrži pored njega. Dr Holms može da tvrdi kako to kod njega nije ništa ozbiljno. Ona bi više volela da je mrtav! Ne može da sedi kraj njega dok on tako bulji i ne vidi je i čini da sve oko njega izgleda strašno; nebo i drvo, deca koja se igraju, vuku kolica, zvižde, padaju: sve je strašno. On se neće ubiti; a ona ne može nikom da se poveri. „Septimus suviše naporno radi“, to je bilo sve što je mogla da kaže čak i svojoj rođenoj majci. Ljubav čini čoveka usamljenim, mislila je. Ona ne može nikom da se poveri, čak ni Septimusu sada; i osvrnuvši se, ugleda ga kako sedi u svom pohabanom kaputu sam na klupi, pogrbljen, zagledan. Kukavički je to za jednog čoveka da govori kako će se ubiti, pritom je Septimus još i ratovao; bio je hrabar; nije to više onaj Septimus. Stavljala je čipkani okovratnik. Stavljala je novi šesir na glavu, a on to nikad nije primećivao; i bio je

srećan bez nje. Ništa ne bi nju moglo učiniti srećnom bez njega! Ništa! On je sebičan. Takvi su muškarci. Jer on nije bolestan. Dr Holms je rekao da kod njega nije ništa ozbiljno. Ona pruži ruku. Gle! Burma joj skliznu – toliko je oslabila. Ona je ta koja pati – ali nema kome da se poveri.

Daleko su Italija, i bele kuće, i soba u kojoj njene sestre prave šešire, i ulice svake večeri pune ljudi koji šetaju, glasno se smeju, nisu polumrtvi kao ovi ovde, skoturani u pokretnim stolicama, zagledani u dva-tri gadna cveta zabodena u saksije!

„Kad biste vi samo videli milanske vrtove“, reče ona glasno. Ali kome?

Nije bilo nikog. Njene reči se ugasiše. Tako se gasi raketa. Njene varnice, pošto ocrtaju svoju brazdu kroz noć, predaju se, mrak se spusti, padne po obrisima kuća i kula; vetrometni obronci brda razmekšaju se i potonu. Ali mada su nestale, noć ih je puna; lišene boje, bez svojih prozora, one još upečatljivije postoje, dajući ono što puna dnevna svetlost ne uspeva da pruži: pometnju i napetost stvari zgomilanih tu u mraku, pomešanih u mraku; lišeno olakšanja koje donosi zora kada, obojivši zidove belo i sivo, ocrtava mrlju svakog prozorskog okna, digne maglu sa polja, otkrije crvenomrke krave kako mirno pasu, sve je opet doterano za oči; ponovo postoji. Ja sam sama; sama!, povika ona kraj vodoskoka u Regentovom parku (zagledana u kip Indijanca i njegov krst); kao što se možda u ponoć, kada se sve granice izgube, ova zemlja vraća svom prastarom obliku, postane onakva kakvu su je Rimljani prilikom iskrcavanja ugledali kako leži naoblačena, sa brdima koja nemaju imena i rekama koje teku ko zna kuda – takva je bila njena tama; i odjednom, kao da je iz zemlje izbilo neko postolje i ona stala na njega, ona reče kako je ona njegova žena, venčana pre više godina u Milanu, njegova žena, i neće nikada, nikada izgovoriti da je on lud.

Kada se okrenula, postolje se sruši; ona poče da pada, pada. Jer on je otišao, pomisli – otišao, kao što je pretio, da se ubije – da se baci pod neka kola. Ali ne; tu je on; još sedi sam na klupi u svom pohabanom kaputu, s prekrštenim nogama, zagledan, i govori glasno.

Ljudi ne smeju da seku drveće. Postoji Bog. (Beležio je takva otkrića na poledini omota.) Promenite svet! Niko ne ubija iz mržnje. Obznanite to (zapisao je). Čekao je. Slušao. Jedan vrabac slete na ogradu preko puta i zacvrkuta: „Septimuse, Septimuse“, ponovi to četiri ili pet puta, pa nastavi, izvukavši svoje note, da peva sveže i prodorno na grčkom da ne postoji zločin; zatim mu se pridruži drugi vrabac i oni nastaviše da pevaju na grčkom, udruženim i prodornim glasovima sa drveća u dolini života, s one strane reke, gde hodaju mrtvaci, kako ne postoji smrt.

Tu je njegova ruka; tu su mrtvaci. Bele pojave se okupljaju iza ograde prekoputa. Ali se on ne usuđuje da pogleda. Evans je iza ograde!

„Šta kažeš?“ , zapita Recija iznenada, sedajući pored njega.

Opet ga je prekinula! Ona ga uvek prekida.

Dalje od sveta, oni moraju otići dalje od sveta, reče on (skočivši), pravo tamo preko, gde ima klupa pod drvetom i duga padina parka spušta se kao opružena traka zelenila pod visokim zastorom plavog i ružičastog dima gde se nalazi bedem dalekih nepravilnih kuća u izmaglici dima, saobraćaj bruji ukrug, a desno mrke zveri ispružaju duge vratove preko ograda zoološkog vrta, štekćući i urlajući. Tamo su seli na klupu pod drvetom.

„Pogledaj“, preklinjala ga je pokazujući na malu grupu dečaka koji su nosili štapove za kriket i od kojih se jedan gegao, zatim obrnuo na peti i opet gegao kao da izigrava klovna u mjuzikholu.

„Pogledaj“, preklinjala ga je, jer joj je dr Holms rekao da mu skrene pažnju na realne stvari, da ide u mjuzikhol, da igra kriket – to je prava igra, rekao je dr Holms, lepa igra na čistom vazduhu, prava igra za njenog muža.

„Pogledaj“, ponovi ona.

Pogledaj, naredi mu nevidljivi, taj glas koji je stupio u vezu s njim, najvećim od ljudi, Septimusom, koji je nedavno prešao iz života u smrt, s njim, Gospodom; koji je došao da obnovi društvo, koji je ležao kao pokrivač, kao snežna prostirka jedino suncem načeta, navek i bez konca pateći, onaj koji ispašta za druge, večiti paćenik: ali on to ne želi, ječao je, mahao rukom da otera od sebe tu večnu patnju, tu večnu usamljenost.

„Pogledaj“, ponovi ona, jer on ne sme napolju da govori glasno sa samim sobom.

„O, pogledaj“, preklinjala ga je. Ali šta ima tu da vidi? Nekoliko ovaca. To je sve.

Gde je stanica podzemne železnice Regentov park, „da li joj oni mogu reći gde je stanica podzemne železnice Regentov park“, pitala je Mejzi Džonson. Tek je pre dva dana stigla iz Edinburga.

„Ne ovuda – tamo je!“, uzviknu Recija pokazujući joj rukom da ode da ne bi videla Septimusa.

Oboje izgledaju čudno, pomisli Mejzi Džonson. Sve izgleda vrlo čudno. Ona je prvi put u Londonu, došla je da radi kod svog ujaka u Ulici Ledenhol. I sada, šetajući po Regentovom parku ujutro, prosto ju je uplašio ovaj par na klupi; mlada žena liči na strankinju, a on izgleda čudno; tako da ako doživi duboku starost, još uvek će se sećati, ponovo će zazvoniti među njenim uspomenama kako se pre pedeset godina šetala po Regentovom parku u lepo letnje jutro. Jer njoj je svega devetnaest godina i uspela je najzad da dođe

u London; a, sad, kako je to čudno, taj par koji je upitala za put, žena koja se trgla i odmahнула rukom, a on – on izgleda užasno neobično; možda je neka svađa posredi; možda rastanak zauvek; nešto jeste posredi, zna ona to; i svi ti ljudi (jer se vratila u glavnu aleju), kameni baseni, ukočeno cveće, starci i babe, bolesnici od kojih je većina u pokretnim stolicama – sve, posle Edinburga, izgleda tako čudno. A kad se Mejzi Džonson pridružila onoj gomili koja se lagano vukla, gomili mutnog pogleda, obasutoj poljupcima povetarca – veverice su čučale na grani i čistile se, jata vrabaca lepršala za mrvicama, psi bili zauzeti oko ograda, zauzeti jedni drugima, dok ih je kupao blag i topao vazduh, dajući njihovom ukočenom nezačuđenom pogledu, s kojim primaju život, nešto čudno i razneženo – Mejzi Džonson oseti da ne može zadržati suze. O! (jer taj mladi čovek na klupi prosto ju je uplašio. Nešto je posredi, znala je to).

Užas!, užas! Želela je da uzvikne. (Napustila je svoje; oni su joj predočili šta će se dogoditi.)

Zašto nije ostala kod kuće?, plakala je okrećući kuglu na gvozdenoj ogradi.

Te mlade devojkje, pomisli gospođa Dempster (koja je čuvala korice hleba za veverice i često ručavala u Regentovom parku), još ništa ne znaju; i zaista, činilo joj se, bolje je da čovek bude malo krući, malo neodređeniji, malo umereniji u svojim iščekivanjima. Persi pije. Pa ipak, bolje je imati sina, pomisli gospođa Dempster. Ona je iskusila teška vremena i nije mogla a da se ne nasmeši na takvu devojkju. Udaćeš se, jer si dovoljno lepa, pomisli gospođa Dempster. Udaćeš se, pomisli, i videćeš. E, kivanje i sve ostalo. Svaki muškarac ima svoju ćud. Ali da li bih izabrala isto da sam mogla da znam, pomisli gospođa Dempster, i neodoljivo požele da šapne koju reč Mejzi Džonson; da oseti poljubac sažaljenja